

ВИЩА ШКОЛА

УДК 378:372.8:331.4

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.81.22>**Є. Н. Абільтарова**кандидат педагогічних наук, доцент,
докторантІнституту професійно-технічної освіти
Національної академії педагогічних наук України

КУЛЬТУРА БЕЗПЕКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ: ЕТИМОЛОГІЯ ПОНЯТТЯ

Стаття присвячена проблемі формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх інженерів з охорони праці. Метою статті є визначення та обґрунтування етимологічної ієрархії поняття «культури безпеки професійної діяльності інженерів з охорони праці». В роботі застосовані такі методи наукового дослідження: аналіз та систематизація науково-педагогічної, психологічної літератури з проблеми дослідження, класифікація та синтез наукових робіт, практичний досвід.

Розглянуто етимологічна ієрархія поняття «культури безпеки професійної діяльності інженерів з охорони праці», яка містить такі складові: загальна культура, культура охорони праці, культура праці, культура здоров'я. Запроваджено авторські редакції наступних понять: «культура охорони праці», «культура праці», «культура здоров'я». Культура охорони праці визначається як інтеграційне особистісне утворення, що містить комплекс професійних знань, умінь, навичок, професійно-особистісних якостей в області охорони праці, гігієни праці та виробничої санітарії, виробничої безпеки, пожежної безпеки, що створюють передумови для формування і розвитку позитивного ставлення до проблем безпеки та активної практичної реалізації заходів і засобів, спрямованих на профілактику виробничого травматизму та професійних захворювань, зниження рівня впливу шкідливих і небезпечних виробничих факторів на робочому місці. Встановлено, що культура праці – це інтегральна характеристика особистості працівника, що виражається сукупністю ергономічних, інженерно-психологічних, санітарно-гігієнічних, фізіологічних знань, умінь, особистісних якостей, сумлінним ставленням до виконання завдань професійної діяльності щодо дотримання правил трудової дисципліни і правил внутрішнього трудового розпорядку. Культура здоров'я визначено як інтегративне особистісне утворення, яке характеризується сукупністю медичних, фізіологічних, валеологічних, психологічних знань щодо методів і засобів профілактики загальних і професійних захворювань, зміцнення здоров'я, підтримки високої працездатності в процесі професійної діяльності і життєдіяльності, і відображає дбайливе ставлення і свідоме прагнення до збереження та зміцнення власного здоров'я.

Ключові слова: культура безпеки професійної діяльності, професійна підготовка інженерів з охорони праці, культура охорони праці, культура праці, культура здоров'я.

Постановка проблеми. Величезне значення в умовах інтенсивного розвитку виробництва і впровадження нових технологій, технічних систем має розв'язання питань, пов'язаних із забезпеченням безпеки праці, професійною підготовкою фахівців в галузі охорони праці. В аспекті окресленої проблеми зростає актуальність формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх інженерів з охорони праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз науково-педагогічної, психологічної та технічної літератури свідчить про підвищену зацікавленість науковців у формуванні, розвитку і вихованні культури безпеки, культури безпеки життєдіяльності в учнів. Теоретичними основами дослідження є роботи В. Акімова, Е. Аюбова, Т. Білих, Ю. Воробйова, В. Гафнера, І. Голубевої, Л. Горіної,

В. Девісілова, О. Дронова, Р. Дурнева, В. Євтеєва, Т. Зирянової, А. Казьміної, П. Кайгородова, С. Косинкіної, А. Михайлова, В. Мошкіна, І. Немкової, В. Сапронова, А. Снегірьова, Т. Суворовой, Н. Усачова. У процесі здійснення наукового пошуку нами була встановлена важливість визначення сутнісних характеристик і структурних компонентів культури безпеки. Результати аналізу педагогічних досліджень свідчать про різні підходи вчених в даному напрямку. Так, в якості компонентів формування культури безпеки життєдіяльності А. Михайлов виділяє мотиваційний (пріоритет цінності безпеки в системі поглядів майбутнього педагога); когнітивний (базовий рівень і якість знань з безпеки); діяльнісний (здатність студентів до діяльності із забезпечення власної безпеки); рефлексивний (здатність майбутніх педагогів

до адекватної оцінки себе як особистості); креативний (сукупність творчих здібностей, що проявляються в проектуванні поведінки в надзвичайних ситуаціях) [10]. Значний інтерес для нашого дослідження представляє структурна модель культури безпеки життєдіяльності людини, розробленої Л. Горіною, складовими елементами якої є: тактичний: знання (тезаурус, компетентність), вміння побачити ситуацію (випереджаюче відображення, аналіз, синтез), вміння запобігти ситуації (навички безпечної праці, вміння застосовувати знання, використання засобів і методів); персональний: філософія безпеки (нормативність поведінки, відповідальність, ціннісні установки), рефлексія (усвідомленість одержуваних знань, оцінка дій, здатність до самовдосконалення і саморозвитку) [3, с. 129].

Більшість досліджень сходяться в описі основних компонентів культури безпеки до таких показників: демонстрація лідерства та прихильності принципам безпеки особистим прикладом і діями керівників організації; дух справедливості і довіри щодо формування культури безпеки; залученість персоналу на основі загальних переконань, цінностей і ставлення до питань безпеки; навчання та комунікації з питань безпеки праці в режимі діалогу між працівниками і керівництвом [6].

У той же час необхідно відзначити, що незважаючи на численні дослідження в області формування культури безпеки життєдіяльності, питання, пов'язані зі складовими культури безпеки професійної діяльності інженерів з охорони праці вимагає додаткового дослідження. Враховуючи це, **метою статті** є визначення та обґрунтування ети-

мологічної ієрархії поняття «культури безпеки професійної діяльності інженерів з охорони праці».

Виклад основного матеріалу. Результати аналізу наукових робіт дають змогу нам виділити в етимологічній ієрархії поняття «культури безпеки професійної діяльності інженерів з охорони праці» такі складові (рис. 1): загальна культура, культура охорони праці, культура праці, культура здоров'я.

Розглянемо більш докладно зміст кожного складника. Базову основу для формування КБПД інженера з охорони праці становить *загальна культура*. Так, М. Михнюк розглядає загальну культуру особистості викладача спеціальних дисциплін через освіченість, вихованість в їх гармонійній єдності. На її думку, загальна культура проявляється в широкому кругозорі та ерудиції, високому рівні духовних інтересів, естетичних і моральних потребах у спілкуванні з мистецтвом, людьми; пов'язана з такими поняттями, як «духовність» та «інтелігентність» [11, с. 63]. І. Зимня вважає, що визначальними характеристиками культурної людини є: повага гідності іншої людини та збереження власної гідності; адекватність людини ситуаціям побутової, професійної, громадської взаємодії; дотримання етносоціокультурних традицій, звичаїв, норм, етикету; соціальна відповідальність за себе та свою поведінку [7]. У літературних джерелах з культурології зазначається, що основними ознаками культурної людини виступають глибокі знання, широка ерудиція, сформовані загальноінтелектуальні та професійні вміння та навички, що відрізняються високим рівнем кваліфікації та майстерності, моральна та естетична

Рис. 1 Етимологічна ієрархія поняття «Культура безпеки професійної діяльності майбутнього інженера з охорони праці»

Розроблено автором

зрілість [5, с. 13]. Ґрунтуючись на представлених поглядах вчених, ми дійшли висновку, що інженер з охорони праці повинен володіти загальною культурою, тобто бути висококультурною людиною, всебічно розвиненою особистістю, яка володіє етичними, моральними, духовними, інтелектуальними цінностями та проявляє вихованість, стриманість, самовладання, терпимість, толерантність, повагу до членів трудового колективу, навколишньої спільноти. До того ж, інженер з охорони праці як висококультурна людина повинен дбайливо ставитись до довкілля, мати енергозберігаюче, трудоохоронне та здоров'язберігаюче мислення, передбачати шкоду та наслідки застосування сучасних виробничих технологій, застосовувати безпечні для здоров'я і природи методи та засоби праці, використовувати екологічно безпечні технології на виробництві та в побуті, сприяти збереженню рослинного і тваринного світу на планеті. У нашому дослідженні енергозберігаюче мислення ми розглядаємо як розуміння необхідності: економії енергії, води, природного газу, моторного палива, ефективного використання енергоресурсів через впровадження інноваційних рішень; доцільного та обдуманого придбання нових товарів і речей, продовження життя старих речей, використання екоодягу; утилізації відходів для повторного використання та сортування сміття. Працезохоронне мислення визначається як розуміння й усвідомлення необхідності збереження здоров'я та життя в процесі праці, знання та застосування нормативних і законодавчих документів у галузі охорони праці, здійснення професійної діяльності згідно зі стандартами щодо безпеки праці, цілеспрямоване використання безпечних методів і способів праці, засобів індивідуального захисту, вдосконалення навчання з охорони праці. Здоров'язберігаюче мислення проявляється в здатності людини до самозбереження та самопрофілактики здоров'я, внутрішнього самоаналізу та самоповаги, позитивної мотивації до життя та активної життєвої позиції, гармонійного розвитку в суспільстві, готовності пристосовуватися до постійно мінливих умов існування в довкіллі.

Другим важливим структурним компонентом для формування КБПД інженера з охорони праці є *культура охорони праці*, яка несе в собі професійну спрямованість і є головною ланкою його професійної компетентності та професійної культури. Культура охорони праці – високий рівень розвитку системи збереження життя та здоров'я працівників у процесі трудової діяльності [8, с. 159]. О. Ширшков і група авторів вводять в обіг поняття «працезохоронна культура», основними визначальними чинниками якої є політична зрілість (політична культура); знання необхідного переліку нормативно-правових актів з безпеки праці (правова культура); моральні якості керівників і

виконавців робіт (моральна культура); відносини між людьми в колективі (комунікативна культура); знання, вміння, навички трудової діяльності (загальноосвітня та професійна культура) [13]. На основі аналізу літературних джерел нами встановлено, що культура охорони праці – це інтеграційне особистісне утворення, що містить комплекс професійних знань, умінь, навичок, професійно важливих якостей в галузі охорони праці, гігієни праці та виробничої санітарії, виробничої безпеки, пожежної безпеки, які створюють передумови для формування та розвитку позитивного ставлення до проблем безпеки та активної практичної реалізації заходів і засобів, спрямованих на профілактику виробничого травматизму та професійних захворювань, зниження рівня впливу шкідливих і небезпечних виробничих чинників на робочому місці. Враховуючи, що діяльність інженера з охорони праці пов'язана з організацією, розробкою, впровадженням системи управління охороною праці на підприємстві, яка базується на принципах послідовного управління (організація – планування та застосування – оцінка (контроль) – дії з вдосконалення), культура охорони праці, на нашу думку, має містити: правову культуру (знання законодавчих і нормативних документів у галузі охорони праці та їх застосування, визначення політики в галузі охорони праці, нормативне забезпечення системи управління охороною праці на підприємстві, розробка локальних нормативних актів підприємства); організаційно-управлінську культуру (організація робіт із забезпечення охорони праці, що містить розподіл обов'язків і відповідальності з охорони праці між керівниками структурних підрозділів, організацію навчання з охорони праці, медичних оглядів, забезпечення працівників засобами індивідуального захисту; планування, розробка та застосування системи управління охороною праці); культуру профілактики виробничого травматизму (аналіз та оцінка професійних ризиків; розробка програм заходів з управління професійними ризиками, поліпшення умов та охорони праці; розробка заходів з профілактики виробничого травматизму, що містять проведення попередніх і періодичних медичних оглядів, раціоналізацію режимів праці та відпочинку, забезпечення працівників засобами індивідуального захисту, організацію психологічних оглядів, організацію навчання з охорони праці; проектування методів і способів підвищення рівня мотивації працівників до безпечної праці, зацікавленості працівників у поліпшенні умов праці); інформаційно-аналітичну культуру (своєчасне інформування працівників про небезпечні та шкідливі умови праці на робочому місці, про пільги та компенсації за роботу в таких умовах; збір, аналіз та обробка інформації від працівників, керівників структурних підрозділів, органів державного

управління охороною праці з питань умов та охорони праці; підготовка звітної документації про стан виробничого травматизму, умов та охорони праці та її подання до органів державного нагляду за охороною праці; аналіз інформації, пов'язаної з розслідуванням нещасних випадків і професійних захворювань, аналіз причин нещасних випадків, здійснення збору та підготовки документів з розслідування нещасних випадків і професійних захворювань); моніторингову культуру (забезпечення контролю за станом охорони праці, що передбачає організацію триступеневого контролю за охороною праці, контроль проведення оцінки умов праці, контроль виконання рекомендованих заходів за результатами спеціальної оцінки умов праці та розслідування нещасних випадків і професійних захворювань).

Наступним компонентом послідовного формування КБПД інженера з охорони праці є *культура праці*. Багатьма вченими культура праці розглядається як комплексна якісна характеристика стану праці. Її складовими є: раціональна організація праці, сприятливі умови праці, використання передових технологій, високий професіоналізм працівників, партнерські відносини між учасниками спільної праці. Культура праці сприяє досягненню таких цілей: збереженню здоров'я працівників; розвитку почуття задоволеності працею, гарного настрою, інтересу та активності при виконанні роботи; зростанню професійної кваліфікації; професійної та особистої самореалізації; опануванню раціональних прийомів праці, нової техніки та технологій; підвищенню продуктивності праці [8, с. 159]. Деякі дослідники розглядають культуру праці як складну підсистему загальної культури особистості, яка, формуючись і вдосконалюючись у процесі загальної трудової та професійної діяльності людини, водночас збагачує її соціальний і духовний світ. В їх розумінні культура праці містить два блоки: загальнотрудову культуру, яка формує уявлення про види праці та прийоми праці, позитивне ставлення до праці, особисту готовність до оволодіння загальними та професійними навичками; професійну культуру, що передбачає оволодіння теоретичними знаннями та практичними вміннями, організацію робочого місця, створення безпечних і нешкідливих умов праці (організаційної компонент), підтримку та розвиток творчого потенціалу особистості (інноваційний компонент) [1]. Аналіз наукової літератури дав змогу сформулювати власне розуміння культури праці, яке ми визначаємо як інтегральну характеристику особистості працівника, що виражається сукупністю ергономічних, інженерно-психологічних, санітарно-гігієнічних, фізіологічних знань, умінь, особистісних якостей, сумлінним ставленням до виконання завдань професійної діяльності з дотримання правил трудової дисци-

пліни та правил внутрішнього трудового розпорядку. Чинниками, що визначають культуру праці, є: особистісне ставлення працівника до праці (посилена трудова мотивація під час тривалого виконання монотонної та одноманітної роботи); психологічний і функціональний стан працівника; просторова організація та компонування робочого місця, зручність робочої пози з урахуванням антропометричних даних, спрямовані на охорону здоров'я та розвиток особистості працівників, які беруть участь у трудовій діяльності; психологічний клімат у колективі; професійна компетентність працівника та його профпридатність; предметно-просторове виробниче середовище (оточення людини на робочому місці).

Важливим компонентом формування КБПД інженера з охорони праці є *культура здоров'я*. Основними ризиками для здоров'я в процесі трудової діяльності є фізично шкідливі та небезпечні виробничі чинники (рухомі частини механізмів, машин, обладнання, підвищений рівень шуму, вібрації, загазованість і запыленість робочої зони, підвищена або знижена температура повітря, підвищена вологість повітря, підвищені рівні електромагнітних випромінювань); хімічні шкідливі та небезпечні виробничі чинники (мутагенні, подразнюючі, сенсibilізуючі, токсичні); біологічні (патогенні мікроорганізми, бактерії, віруси, гриби); психофізіологічні шкідливі та небезпечні виробничі чинники (нервово-психічні перенавантаження, емоційне перенапруження, напруженість праці, монотонність праці). У процесі життєдіяльності людини чинниками ризику для здоров'я є екологічно несприятливі умови життя, неправильне та незбалансоване харчування, наявність шкідливих звичок, низька фізична активність, порушення режимів праці та відпочинку, недостатній сон, стрес, депресія. Всесвітня організація охорони здоров'я причини зниження здоров'я молодого покоління класифікує на психологічні, екологічні, соціальні та спадкові. З урахуванням вищевикладених положень студенти повинні мати чітке уявлення про можливі загрози здоров'ю та життю в процесі праці. З цієї причини актуальною є проблема формування культури здоров'я як ключового компонента КБПД інженера з охорони праці. Як зазначає Г. Кривошеєва, культура здоров'я – це якісне становлення особистості, яке міститься в єдності духовних, біологічних, психологічних і соціальних чинників, що визначають її спосіб життя та гуманістичний сенс буття. Вона обумовлює подальший розвиток усіх різновидів культур і передбачає формування людини як цілісного індивіда, охоплюючи всі сторони її життя. Культура здоров'я покликана перетворити будь-яку сферу діяльності людей на засіб фізичного та духовного самовдосконалення, самооздоровлення [9, с. 80]. В. Горащук визначає культуру здоров'я школяра

як єдність фізичних здібностей, гуманістичних ціннісних орієнтацій, знань і навичок поведінки. Вона виражається в наявності та ступені розвитку задатків і здібностей бути здоровим: у змісті установок на оздоровчу діяльність; системі та глибині фізкультурних і валеологічних знань, що виявляється у володінні оздоровчими технологіями; наявності високого рівня духовності, що дає змогу орієнтуватися в різновидах цінностей, через механізми гуманістичних ціннісних орієнтацій формувати сприйняття навколишнього світу; в оздоровленні себе та оточуючих [2, с. 28]. На думку Л. Соколенко, культура здорового способу життя становить інтегративне особистісне утворення, що характеризується наявністю у студентів знань про норми та цінності різних аспектів здоров'я, їх позитивним переживанням як спонукання до виконання певних дій, вироблення умінь і навичок реалізовувати такі дії у власній життєдіяльності, а також втілювати в майбутній професійній діяльності, передаючи свій досвід учням [12, с. 10]. Значний інтерес викликає трактування, представлене Ю. Драгнєвим, який ввів до наукового обігу поняття «культура здоров'я студентів в умовах комп'ютеризації навчання», яке розглядається ним як прояв особистісної самореалізації, що виражається через свідоме ставлення студента до свого здоров'я як до цінності під час роботи на комп'ютері, де оздоровча спрямованість власного життя в умовах масової комп'ютеризації обумовлена прагненням до вдосконалення духовного, психічного, фізичного аспектів здоров'я та творчого пошуку засобів формування, збереження та його зміцнення [4, с. 10]. Результати аналізу науково-педагогічної та медичної літератури дали нам змогу сформулювати власне розуміння культури здоров'я. Так, вважаємо, що культура здоров'я – інтегративне особистісне утворення, яке характеризується сукупністю медичних, фізіологічних, валеологічних, психологічних знань про методи та засоби профілактики загальних і професійних захворювань, зміцнення здоров'я, підтримку високої працездатності в процесі професійної діяльності та життєдіяльності, і відображає дбайливе ставлення та свідоме прагнення до збереження та зміцнення власного здоров'я.

Висновки і пропозиції. Таким чином, узагальнюючи і систематизуючи все вищевикладене, слід зазначити, що культура безпеки професійної діяльності – це багатогранне поняття, яке включає в себе загальнокультурні цінності, потреби до безпечного здійснення професійної діяльності, комплекс працезахоронних знань і умінь, здоров'язберігаюче, ризикоорієнтоване і енергозберігаюче мислення. У процесі дослідження складовими елементами культури безпеки професійної діяльності визначені: загальна культура, культура охо-

рони праці, культура праці, культура здоров'я. Перспективу наукового пошуку бачимо в проектуванні змісту формування культури безпеки професійної діяльності інженерів з охорони праці.

Список використаної літератури:

1. Бакаева Т. Н., Толмачева Л. В. Культура труда личности как составляющая культуры безопасности жизнедеятельности. *Инженерный вестник Дона*. 2014. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kultura-truda-lichnosti-kak-sostavlyayuschaya-kultury-bezopasnosti-zhiznedeyatelnosti/viewer>.
2. Горащук В. П. Теоретичні і методологічні засади формування культури здоров'я школярів : автореф. дис. здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : 13.00.01. Харків, 2004. 40 с.
3. Горина Л. Н. Многоуровневая педагогическая система формирования культуры безопасности жизнедеятельности человека на основе изо- и гомоморфизма : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 / Тольяттинский гос. ун-т. Тольятти, 2002.
4. Драгнєв Ю. В. Формування культури здоров'я студентів в умовах комп'ютеризації навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Луганський національний педагогічний університет ім. Т. Шевченка. Луганськ, 2008.
5. Драч Г. В., Штомпель О. М., Штомпель Л. А., Королев В. К. Культурология : Учебник для вузов. СПб. : Питер, 2014. 384 с.
6. Захаров П., Пересыпкин С. Культура безопасности труда. «Альпина Диджитал», 2019. 100 с.
7. Зимняя И. А. Общая культура и социально-профессиональная компетентность человека. Интернет-журнал «Эйдос». 2006. URL: <http://www.eidos.ru/journal/2006/054.htm>.
8. Корж В. А., Фролов А. В., Шевченко А. С. Охрана труда : учебное пособие / под. ред. А. В. Фролова. М. : КНОРУС, 2018. 424 с.
9. Кривошеева Г. Л. Формування культури здоров'я студентів університету : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04. Луганськ, 2001. 20 с.
10. Михайлов А. А. Культура безопасности жизнедеятельности в социуме студентов – будущих педагогов: компоненты и уровни сформированности. *Вестник Военного университета*. 2012. № 2 (30). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-komponentov-kultury-bezopasnosti-zhiznedeyatelnosti-v-sotsiуме-ustudentov-pedagogicheskogo-vuza>.
11. Михнюк М. І. Розвиток професійної культури викладачів спеціальних дисциплін будівельного профілю : монографія. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2015. 368 с.
12. Соколенко Л. С. Формування культури здорового способу життя студентів вищих навчаль-

них закладів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини. Умань, 2011.

13. Ширшков А. И., Туев В. А., Ширшков И. А. Эстетические аспекты трудовой культуры

в системе безопасности труда. *Известия Иркутской государственной экономической академии*. 2011. № 5. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/esteticheskie-aspekty-trudoohrannoy-kultury-v-sisteme-bezopasnosti-truda/viewer>.

Abiltarova E. Culture of safety of professional activity of future occupational safety and health engineers: etymology of the concept

The article is devoted to the problem of formation of the culture of safety of professional activity among future occupational safety engineers. The aim of the article is to define and substantiate the etymological hierarchy of the concept of "the culture of safety of professional activity of occupational safety and health engineers". The following methods of scientific research are used in the work: analysis and systematization of scientific and pedagogical, psychological literature on the problem of research, classification and synthesis of scientific works, practical experience.

The research considered the etymological hierarchy of the concept of "the culture of safety of professional activity of occupational safety and health engineers", which contains the following components: general culture, culture of labor protection, culture of labor, and culture of health. Author's editions of the following concepts have been introduced: "culture of labor protection", "culture of labor", "culture of health". The culture of labor protection is defined as an integrative personal structure that contains a set of professional knowledge, skills, professional and personal qualities in the field of labor protection, occupational health and sanitation, industrial safety and fire safety, creating conditions for the formation and development of a positive attitude to problems of safety and active practical implementation of measures and tools aimed at preventing occupational injuries and diseases, reducing the impact of harmful and dangerous factors of production in the workplace. It is established that the culture of labor is an integral characteristic of the employee's personality, expressed by a combination of ergonomic, engineering and psychological, sanitary and hygienic, physiological knowledge, skills and personal qualities, a conscientious attitude to professional tasks to comply with labor discipline and internal labor regulations. The culture of health is defined as an integrative personal structure characterized by a set of medical, physiological, valeological, and psychological knowledge of methods and tools for prevention of general and occupational diseases, health promotion, maintenance of high efficiency in professional activities and life, and reflects a caring attitude and a conscious desire to preserve and strengthen their own health.

Key words: *culture of safety of professional activity, professional training of occupational safety and health engineers, culture of labor protection, culture of labor, culture of health.*